

gyalót említem, továbbá azokat, amelyek a FID és az UNESCO idevágó szemináriumait ismertették.

A b i b l i o g r á f i a i bizottság gazdag programjában két magyar referátum is szerepelt – SZILÁGYI Tiboré "Az ajánló bibliográfiától a bibliográfiai kalauzig" és ISZLAI Zoltáné "A helyismereti bibliográfiai munka Magyarországon" címmel.

A k ö n y v t á r e l m é l e t i bizottsághoz hat ország szakértői nyújtottak be dolgozatokat arról a problémáról, hogy milyen helyet foglal el a könyvtártudomány az adott ország tudományos életében és rendszerében.

GOMBOCZ István

Olvasás-szociológiai konferencia Varsóban (1970. június 11—14.)

A lengyel Nemzeti Könyvtár Könyv és Olvasás Intézete által rendezett Nemzetközi Lenin Olvasáskonferencián a szovjet, NDK-beli, román, bolgár, magyar, cseh és szlovák, valamint a lengyel könyvtári módszertani központ küldöttei vettek részt mint előadók, a vitába pedig a lengyel könyvtárügy más képviselői és a könyvszakma küldöttei és bekapcsolódtak. A konferencia három témaköre a következő volt: 1. Lenin tanítása és a könyv népszerűsítésének problémái, 2. Az olvasás iparosított környezetben, 3. Fiatal olvasók. Az első témakör tulnyomórészt elméleti megközelítésű előadásai művelődéspolitikai kérdésekkel, továbbá a könyv és a könyvtár társadalmi szerepével foglalkoztak, a másik két témakör előadásai olvasásszociológiai kutatások tapasztalatai alapján próbálták meg választ adni a felvetett kérdésekre.

LENIN TANÍTÁSA ÉS A KÖNYV NÉPSZERŰSÍTÉSÉNEK KÉRDÉSEI

Lenin és az olvasás, Lenin és a könyvtár "rokon értelmű fogalmak"; ezuttal sem csupán az évforduló protokolláris szempontja miatt került Lenin a konferencia tematikájába. A címükben Lenin nevét hordozó előadások számot adtak arról, hogy mi is valósult meg a könyvtárüggyel és az olvasással, művelődéssel kapcsolatos lenini elképzelésekből, illetve Lenin szellemében vizsgálták a könyv és az olvasás népszerűsítésének megoldatlan kérdéseit, a további teendőket. Egyes referátumok (mint a román) inkább az elért eredményeket, mások (például a bolgár) inkább a megoldatlan problémákat helyezték előtérbe.

Az ülészakot O.Sz. CSUBARJAN "Lenin és a könyvtárügy" című elmélyült, elemző előadása nyitotta meg. K. GROH, a

prágai Könyvtártudományi Intézet igazgatója, a könyvek és a könyvtárnak társadalmunkban betöltött szociális funkciójáról beszélt. Három előadás a lenini követelményekhez mérve elemezte három ország könyvtárügyének jelenlegi helyzetét; a lengyel W. STANKIEWICZ és a bolgár H. HADZSIHRISZTOV a problémákat is felvetve, a román delegáció vezetője inkább az eredményeket hangoztatva. Érdekes színteljesítést képezte ennek az ülésnek KATSÁNYI Sándor konkrét vizsgálatra épülő referátuma, amely Lenin műveinek olvasottságát vizsgálta a magyarországi könyvtárakban.

AZ OLVASÁS IPAROSODOTT KÖRNYEZETBEN

Ebben a témakörben talán a lengyel ANKUDOWICZ házaspár előadása volt a legérdekesebb. "A könyvhasználat változása ipari környezetben" címmel egy rendkívül érdekes kutatás eredményeit ismertették, melyet 1962-ben, majd megismételve 1968-ban végeztek Lublinban, egy szinte a földből kinövő új ipari városban, melynek lakossága 1962 és 1968 között háromszorosára növekedett. Jelentősen változott ez idő alatt a lakosság társadalmi, képzettség szerinti összetétele, s változott természetesen a könyvvel és könyvtárral való kapcsolatának jellege is, ha nem is ilyen ugrásszerűen. A referátum egyik legfontosabb megállapítása éppen ez. A hat év alatt kétszeresére nőtt a szakmunkások, két és félszerre kisebb lett a 8 általánost nem végzetek aránya, 55-ről 80 %-ra növekedett az otthon könyvvel rendelkezők, 36-ről 63 %-ra a könyvvásárlók ará-

nya, de nem emelkedett a rendszeres olvasók aránya, csak az évi néhány könyvet olvasóké; a könyvtári tagoké is csak 4 %-kal. Mindennek fő oka az, hogy a gazdasági helyzet és az életmód gyors változása – amint a magyarországi helyzettel kapcsolatosan Sas Judit is megállapította – nem hoz magával ugyanilyen ütemű kulturális változásokat. Másik fontos oka azonban már az, hogy a könyvtárügy is lassabban fejlődött Lublinban, mint maga a város, s ennek – leginkább a könyvállomány összetételének – szerepe van abban, hogy bár általában a város olvasói körében kétszeresére nőtt a szakkönyv-olvasás aránya, a könyvtári tagok érdeklődési köre nem változott jelentősen.

A szovjet V.D. SZTYELMAH a munkások és a műszaki értelmiség olvasásával foglalkozó kutatások eredményeit összegezte, kiemelve a kisebb ipari városok lakossága körében végzett olvasásszociológiai kutatások tapasztalatait. Előadásának központi gondolata az volt, hogy az olvasási igényeket elsősorban a végzett munka tartalma határozza meg, még az iskolai végzettségnél is erősebben. Nagy fontosságot tulajdonított azonban más tényezőknek is, s ezek elemzése közben számos fontos olvasáslélektani kérdés megoldását tűzte ki további feladatként.

P. MARUNIAK, a Matica Slovenská munkatársa a lengyel előadókhöz hasonlóan szintén az iparosodásnak a munkásság olvasására gyakorolt hatását vizsgálta, nagy gondot fordítva az olvasás indítékainak elemzésére is. J. WALIGORA a könyvtárszociológ-

giai kutatások elméleti és módszertani kérdéseivel, G. GÖHLER a technikai forradalomnak a könyvtárügyre gyakorolt hatásával foglalkozott. Ebben a témakörben KAMARÁS István referátuma képviselte a magyar kutatásokat. "A képzettség mint az olvasást befolyásoló tényező a munkások körében" című előadás a KMK munkások körében végzett vizsgálatának eredményeire épült.

AZ IFJUSÁG ÉS AZ OLVASÁS

Ebben a témakörben csak három előadás hangzott el. A szlovák C. ŽUFFA is a falusi fiatalok olvasásával foglalkozott. L.I. BELJAJEVA az utóbbi évek szovjet kutatásainak eredményei alapján a különböző rétegekhez tartozó fiatal olvasók esztétikai ítéleteit és olvasási indítékait elemezte.

S. SIEKIERSKI a varsói Könyv és Olvasás Intézete munkaközösségének széles körű vizsgálatáról számolt be, amely társadalmi összefüggéseiben elemezte a falusi fiatalok olvasását, nagy figyelmet szentelve a kultúra más közvetítő eszközei és az olvasás kapcsolatának. Az 1500 interjú mellett fontos információkat szereztek különféle dokumentumokból, köztük egy országos pályázatra beküldött több ezer életrajzból. A vizsgálat – Ughy Jenő és Sas Judit kutatásaihoz hasonlóan – megállapítja, hogy az "olvasó paraszt rossz munkaerő" szemlélet ma már alig jelentkezik. Halványulóban van az erős, autonóm paraszti kultúrának a két világháború között propagált gondolata is; igaz viszont, hogy a városi kulturát sok esetben csak

formálisan veszi át a parasztság. Az olvasást befolyásoló legfontosabb tényezőnek az iskolát tartja Siekierski. Érdekes megállapítása, hogy – akár a magyar munkások körében – a falusi fiatalok nem olvasnak több ismeretterjesztő könyvet, mint az idősebbek, s e téren a könyvtár hatása egészen minimális. Pedig a könyvtár olvasást befolyásoló szerepét éppen ez a kutatás bizonyítja rendkívül meggyőzően. A jól működő könyvtárakkal rendelkező községekben a fiatalok 80 %-a olvas, azokban a községekben viszont, ahol gyengén működik a könyvtár, csak 60 %. Nem csak az ismeretterjesztő, hanem a mai irodalom általában a 20. századi modernebb irodalom olvasása is alacsony arányú a falusi fiatalok körében, hiszen a kérdezetteknek csak 10 %-a tudta Hemingway, 4 %-a Andrzejewski és 1 %-a Mann valamely regényét megnevezni. Ennek egyik oka az, hogy a könyvtárak állományában kevés a mai modern irodalom. Ami pedig az olvasókat illeti, nem azért nem keresik ezt az irodalmat, mintha menekülnének korunk problémái elől, hanem azért, mert nem ismerik az írói közlés "kódját". Erre vall az, hogy Sienkiewicz és Prus műveiből a mai élet kérdéseire is szeretnének választ kapni.

A konferencia jó alkalmat adott a szocialista országok olvasás- és könyvtárszociológiai kutatásai szintjének felmérésére. Jólesően állapíthattuk meg, hogy az előnnyel induló lengyel s a rövid idő alatt nagyszabású kutatásokkal felzárkózó szovjet, a biztatóan fejlődő cseh és szlovák, az alapos elméleti és módszertani felké-

szültségű NDK-beli könyvtárszociológia mögött a magyar olvasásszociológiai kutatások sem maradnak el. Reméljük, hogy többnyire csak címeket és témákat felsoroló, néhány érdekes mozzanatot bizonyos mértékig esetle-

gesen kiválasztó beszámolókat az érdeklődők hamarosan kiegészíthetik a konferencia anyagát tartalmazó kiadványból vagy a Könyvtári Figyelő további számaiból.

KAMARÁS István

Az AIBM lipcsei kongresszusa (1970. június 10—16.)

A Zenei Könyvtárak Nemzetközi Szövetségének idei kongresszusa különösen jelentős volt Magyarország számára. Ez év tavaszán alakult meg a MKE Zenei Szekciója, ez az első lépés az AIBM nemzeti csoport létrejöttéhez. Az új szekció sürgős teendői között központi helyen szerepelt a magyar zenei könyvtárak és fonotékák munkatársai kongresszusi részvételének biztosítása. Ez igen jól sikerült: hazánkat hét jelentős zenei gyűjtemény kilenc munkatársa képviselte a kongresszuson.

Az ünnepélyes, hangversennyel egybekötött megnyitón, június 11-én Siegfried KÖHLER "Zenei nevelés, a zenei gyűjtemények feladatai" címmel tartott előadást; utána nyomban megkezdődtek a kongresszus ülésai.

A N y i l v á n o s Könyvtárak Bizottsága – az AIBM egyik legnépesebb csoportja – Alfons OTT (München) elnökletével nyolc témakört tűzött napirendre. A legfontosabbak közé tartoztak: a kiadvány-, illetőleg a zenei információcsere szélesítésének kérdései; a nemzetközi szövegkezdeti katalógus megszerkesztésének lehetősége; a nyilvános szolgálat kérdései; a zenei könyvtárosok képzése és továbbképzése. – Az albizottságokban folyó munkában hazánk képviselői jelentős szerepet vállaltak. A kiadvány- és információcserevel kapcsolatban SZALAI Ágnes (FSzEK Zeneműtára) már korábban kidolgozott javaslatait vitatták meg; ugyanő szólt hozzá a nemzetközi szövegkezdeti katalógus problémáihoz is. A nyilvános szolgáltatásokkal foglalkozó albizottságban GYIMES Ferenc (Állami Gorkij Könyvtár Zeneműtára) számolt be az országunkban folyó munkáról. – Tavaly külön albizottság létesült a zenei könyvtárosok képzésével kapcsolatos problémák vizsgálatára; ennek mostani ülésén a körözésre kerülő kérdőívet vitatták meg.

A Z e n e o k t a t á s i I n t é z m é n y e k Könyvtárainak Bizottsága idén alakult meg hivatalosan, sok évi előkészítő munka után. Elnöke, Karol MUSIOŁ (Katowice) a Nyilvános Könyvtárak Bizottságában javasolta annak idején a bizottság életre hívását. A megbeszélések során, az egyes nemzetek